

ІСТОРІЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ

<https://doi.org/10.31392/VAN-2022.39-42.23>

УДК 947(477)

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Вагерич Анастасія Андріївна

студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

e-mail: anavichchiv@gmail.com

***Анотація.** У статті наголошено, що для специфічного сектору національної економіки – сільськогосподарського виробництва, формування конкурентної стійкості потребує інноваційних підходів. Встановлено, що обмеження інноваційного розвитку агропромислового виробництва України визначаються дією таких факторів, як недостатньо ефективне використання існуючих конкурентних переваг і наявного потенціалу.*

***Ключові слова:** інновації, інноваційний розвиток, інноваційний процес, сільське господарство, розвиток.*

Постановка проблеми. Сільське господарство України у сучасний період ще не вийшло із стану глибокої кризи, яка була спричинена недалекою політикою багатьох урядів незалежної України. Інноваційний розвиток економіки є невід'ємною частиною загальносвітового науково-технічного прогресу в умовах глобалізації. Науково обґрунтована державна інноваційна політика може сприяти науково-технічному прогресу, переходу на інноваційну модель розвитку аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку сільського господарства на інноваційній основі привертають увагу багатьох вчених: Н. Патики, В. Онегіна, В. Антощенкова, Ю. Кравченко, Ю. Карнасюк тощо [Патика, 2019; Онегіна, 2021; Антощенкова, 2021; Кравченко, 2021; Карнасюк, 2019]. Аналіз відповідних публікацій з даної проблеми призводить до висновку, що в даний час недостатньо повно розроблена теоретична і методологічна база процесів управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських утворень в умовах складних ринкових відносин.

Метою дослідження є вивчення інноваційного процесу та аналіз сучасного стану інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Для вітчизняного агробізнесу світовий продовольчий ринок є не лише важливим зовнішнім ринком збуту для власної продукції, але й виступає певною мірою стратегічним орієнтиром на шляху підвищення рівня продуктивності використання ресурсного потенціалу та суттєвого збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції. Адже за умов

досить мінливої кон'юнктури глобального продовольчого ринку вітчизняні товаровиробники мають ряд стійких і незаперечних конкурентних переваг.

Сучасні перспективи інноваційного розвитку вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції визначатимуться можливостями використання переваг його диверсифікації як у частині товарної структури, так і збільшення тієї її частки, яка має зростаючий попит у світі [Кернасюк, 2019].

Україна, незважаючи на значний потенціал розвитку сільського господарства, займає частку на світовому ринку сільськогосподарських продуктів лише у 1,06%, у тому числі по рослинних – 1,85% та по тваринних продуктах – 0,32%. Тому очікуване збільшення обсягів світової торгівлі та зміна структури товарних потоків вимагає розробки й реалізації нашою державою ефективної стратегії посилення власних позицій на світових товарних ринках сільськогосподарської продукції [Патика, 2019, с. 70-79]. В галузі тваринництва спостерігається тенденція до катастрофічного скорочення поголів'я та зменшення виробництва продукції. Вийти з такого стану можливо шляхом поетапного відродження галузі на основі інновацій.

Роль інноваційного підприємництва і його вплив на ефективність виробництва в економіці є беззаперечною. Інноваційний розвиток у сфері сільського господарства для України має більший вплив на скорочення бідності та забезпечення продовольчої незалежності. Однією з головних переваг інновацій є їх вплив на економічне зростання. Тобто інновації можуть призвести до підвищення продуктивності, а це означає, що один і той же ресурс генерує більший результат. Зі зростанням продуктивності виробляється все більше товарів і послуг – іншими словами, зростає економіка. Інновації та зростання продуктивності приносять величезну користь для споживачів та бізнесу, в тому числі і агробізнесу [Онегіна, Антощенкова, Кравченко, 2021, с. 164-170].

Безумовно, кон'юнктура вітчизняного та зарубіжного ринків повинна братися до уваги при створенні можливостей реалізації продукції з метою розкриття потенціалу агропромислового сектору та забезпечення промислової безпеки держави. Аналіз стану галузей АПК, проведений Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства у 2020 р., продемонстрував, що збільшення обсягів сільськогосподарської продукції відбулося тільки у 6 областях країни, що змушує переглянути питання практичної реалізації стратегічних орієнтирів у зазначеній сфері [Стан галузей АПК, 2021].

Зміна існуючих умов розвитку галузі зумовили появу нових викликів для виробництва та реалізації продукції харчової промисловості. Водночас невирішеними залишаються проблеми, які і раніше деструктивно впливали на різні сектори та галузі промисловості. До таких чинників стримувань вчені традиційно відносять:

- недостатній рівень платоспроможного попиту на харчові продукти;
- диференційовану привабливість галузей харчової промисловості для іноземних інвесторів;
- вплив неконтрольованих та непередбачуваних факторів на результати виробництва; недосконалість економічних регуляторів.

Перспективи розвитку харчової промисловості на пряму залежатимуть від зростання галузі, її конкурентоспроможності, ефективності економічних важелів

впливу, розвитку ринкової моделі виробництва, адаптованої до вітчизняних реалій. Подальші напрями досліджень повинні розкривати особливості управління галуззю в умовах кризових явищ, визначати актуальні інноваційні шляхи залучення інвестицій, містити глибокі соціологічні та статистичні дослідження ринку [Римар, Мазуркевич, 2021].

Інновація – це закінчене, унікальне рішення, яке за допомогою науковотехнічних досягнень найшло свою реалізацію у вигляді нової або оновленої суспільної потреби, впровадження якого підвищує ефективність функціонування підприємства в контексті створення конкурентоспроможних переваг з метою отримання максимально можливого економічного, соціального, екологічного чи іншого ефекту [Чіков, 2019].

Для забезпечення збалансованого розвитку аграрного сектору економіки України необхідна розробка власної моделі активізації інноваційної діяльності з урахуванням інноваційних можливостей сільськогосподарських підприємств, підвищення мотивації всіх учасників аграрного ринку, сприяння процесу «дифузії інновацій», активного залучення держави до законодавчо-нормативного регулювання досліджуваної сфери. Доцільним є акцентування уваги на реалізації інноваційного підприємництва, спрямованого на створення інноваційних продуктів, технологій та надання послуг, передусім на основі адаптаційної здатності підприємства до зовнішніх впливів, виражених організаційно-управлінських підходів, що забезпечить у перспективі гарантований інноваційний розвиток.

Впровадження інноваційних технологій – це важливе завдання будь-якого підприємства, що визначається як перспективний напрям розвитку, який створює сприятливе середовище для ефективного використання ресурсного потенціалу та формування конкурентоспроможності. Нині загалом на підприємствах аграрного сектору економіки існує чимало невирішених проблем впровадження інновацій з урахуванням гармонійно інноваційного розвитку. Задля забезпечення гармонійно інноваційного розвитку аграрного сектору економіки необхідно сконцентрувати капітал на пріоритетних напрямках розвитку, зокрема освіти, науці, прогресивних технологіях, підприємницькій активності на ринку наукоємної продукції [Юрчук, Людвік, 2021].

Перспективні напрями і характер здійснення інноваційних процесів в аграрному секторі у значній мірі залежать від державної політики України, а саме від формування нормативно-правових стимулів для підтримки інноваційних технологій і підприємництва у всіх сферах аграрного виробництва. На даний час нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності регулюється низкою законів України: «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про державне прогнозування і розробку програми економічного і соціального розвитку країни», «Про режим іноземного інвестування» та іншими.

Кількість нормативних актів з правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні є достатньою, але вони не підкріплені шляхами, методами їх реалізації та фінансовим забезпеченням, законодавчі акти пов'язані з нормативно-правовим регулюванням інноваційної діяльності, не узгоджені між собою і визначають загальні, найбільш принципові положення, проте не регламентують інноваційну діяльність як логічний і послідовний процес, що спрямований на прискорення економічного розвитку України. В Україні поки що немає чіткої

організаційної системи, щодо забезпечити здійснення послідовних етапів інвестиційного процесу, а саме: фундаментальних досліджень; прикладних досліджень; проектування, розробки і створення інноваційного процесу; його освоєння; застосування маркетингу масового виробництва і споживання, що не дозволяє розвиватися науково-технічному і інноваційному потенціалу і в цілому інноваційної діяльності.

Крім того, низький рівень інноваційної активності підприємств аграрного сектору економіки України є результатом неналежного стану державного фінансування інноваційної діяльності, який показує суттєві диспропорції, що мають місце між сумами власних коштів та коштів державного бюджету.

Разом з тим намічається відчутна активізація дипломатичної підтримки інновацій на основі застосування інструментів економічної та фінансової політики, а також методом створення організаційно-юридичних основ, які заохочують динаміку суб'єктів господарської діяльності до інновацій [Вернюк, Дяченко, 2021].

Висновки. Отже, на даний момент українське сільське господарство забезпечує значну частку в експорті за рахунок продукції зерновиробництва, у тому числі й фуражного зерна. Однак сформувався значний дисбаланс у співвідношенні продуктів рослинного і тваринного походження в експорті. На сьогодні провідними гравцями на світовому ринку сільськогосподарських продуктів стають не тільки і не стільки країни, що забезпечені відповідними природними ресурсами та де склалися сприятливі погодно-кліматичні умови, а ті, що володіють сучасними ефективними технологіями вирощування сільськогосподарських рослин і тварин, забезпечують високі рівні продуктивності, а отже значні обсяги виробництва та експорту продуктів.

Список використаних джерел та літератури

- Вернюк, Н. О., Дяченко, М. І., 2021. *Регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору України* [Електронний ресурс]: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/98.pdf.
- Кернасюк, Ю., 2019. *Світовий ринок аграрної продукції – тенденції та зміни пріоритетів* [Електронний ресурс]: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/13543-svitoviy-gynok-aharnoi-produktsii-tendentsii-ta-zminy-priorytetiv.html>.
- Онегіна, В. М., Антощенкова, В. В., Кравченко, Ю. М., 2021. Сучасний стан та перспективи інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств, які спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва, *Український журнал прикладної економіки*, 6, 2, 164-170.
- Патика, Н. І., 2019. Тенденції та перспективи розвитку світових сільськогосподарських ринків як орієнтири для посилення українських позицій, *Економіка АПК*, 1, 70-79.
- Римар, О. Г., Мазуркевич, І. О., 2021. *Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України* [Електронний ресурс]: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2021/13.pdf.
- Стан галузей АПК, 2021. *Інформаційно-аналітичний портал АПК України* [Електронний ресурс]: <https://agro.me.gov.ua/ua/investoram/monitoringstanuapk/stanrozvitkuapk/stangalujejapk>.
- Чіков, І. А., 2019. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «інновація», *Ефективна економіка*, 11 [Електронний ресурс]: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7450>.
- Юрчук, Н. П., Людвік, І. І., 2021. *Чинники інноваційного розвитку аграрних підприємств* [Електронний ресурс]: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/100.pdf.

References

- Chikov, I. A., 2019. *Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti poniattia «innovatsiia»* [Theoretical approaches to defining the essence of the concept of “innovation”], *Efektivna ekonomika*, 11. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7450>. [in Ukrainian].

Kernasiuk, Yu., 2019. *Svitovyi rynek ahrarynoi produktsii – tendentsii ta zminy priorytetiv* [The world market of agricultural products - trends and changes in priorities]. Retrieved from: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/13543-svitovyi-rynek-ahrarynoi-produktsii-tendentsii-ta-zminy-priorytetiv.html>. [in Ukrainian].

Onehina, V. M., Antoshchenkova, V. V., Kravchenko, Yu. M., 2021. Suchasnyi stan ta perspektyvy innovatsiinoho rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv, yaki spetsializuiutsia na vyrobnytstvi produktsii tvarynnytstva [The current state and prospects of innovative development of agricultural enterprises specializing in the production of livestock products], *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, 6, 2, 164-170. [in Ukrainian].

Patyka, N. I., 2019. Tendentsii ta perspektyvy rozvytku svitovykh silskohospodarskykh rynkiv yak oriientry dlia posylennia ukrainskykh pozytsii [Trends and prospects for the development of world agricultural markets as guidelines for strengthening Ukrainian positions], *Ekonomika APK*, 1, 70-79. [in Ukrainian].

Rymar, O. H., Mazurkevych, I. O., 2021. *Problemy ta perspektyvy rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy* [Problems and prospects of the development of the food industry of Ukraine]. Retrieved from: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2021/13.pdf. [in Ukrainian].

Stan haluzei APK, 2021. *Informatsiino-analitychnyi portal APK Ukrainy* [Information and analytical portal of the APC of Ukraine]. Retrieved from: <https://agro.me.gov.ua/ua/investoram/monitoringstanuapk/stanrozvitkuapk/stangaluzejapk>. [in Ukrainian].

Verniuk, N. O., Diachenko, M. I., 2021. *Rehuliuvannia innovatsiinoho rozvytku ahrarynoho sektoru Ukrainy* [Regulation of innovative development of the agricultural sector of Ukraine]. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/98.pdf. [in Ukrainian].

Yurchuk, N. P., Liudvik, I. I., 2021. *Chynnyky innovatsiinoho rozvytku ahrarynykh pidpriemstv* [Factors of innovative development of agricultural enterprises]. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/100.pdf. [in Ukrainian].

PROSPECTS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF DOMESTIC PRODUCTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Anastasia Vaherych

Student,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Abstract. The article emphasizes that for a specific sector of the national economy - agricultural production, the formation of competitive stability requires innovative approaches. It was established that the limitations of the innovative development of agro-industrial production of Ukraine are determined by the action of such factors as insufficiently effective use of existing competitive advantages and available potential. It is emphasized that at the moment Ukrainian agriculture provides a significant share in exports due to grain production products, including fodder grain. However, a significant imbalance was formed in the ratio of products of plant and animal origin in exports. Today, the leading players in the world market of agricultural products are not only and not so much countries that are provided with appropriate natural resources and where favorable weather and climate conditions have developed, and those that have modern and effective technologies for growing agricultural plants and animals, ensure high levels of productivity, and therefore significant volumes of production and export of products.

Key words: innovations, innovative development, innovative process, agriculture, development.
